

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा

भारत मौसम विभाग

प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल अॅग्रोमेट अॅडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 13-05-2022

नागपूर (महाराष्ट्र) मध्ये हिंगणा साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2022-05-13 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2022-05-14	2022-05-15	2022-05-16	2022-05-17	2022-05-18
पर्जन्यमान (मिमी)	1.5	0.0	0.0	0.0	1.6
कमाल तापमान (अं.से)	42.0	43.0	44.0	43.0	42.0
किमान तापमान (अं.से)	27.0	28.0	29.0	28.0	28.0
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	55	53	51	50	52
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	31	29	28	26	30
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	12.0	10.0	11.0	13.0	12.0
वाऱ्याची दिशा(अंश)	201	327	331	323	328
मेघाच्छादन (ऑक्ट)	2	2	1	2	2

हवामान सारांश / चेतावणी:

• हिंगणा तालुक्यामध्ये, भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या तालुकास्तरीय मूल्य वर्धित अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस दिनांक १४ ते १८ मे, २०२२ दरम्यान आकाश आंशिक ढगाळ व दिनांक १४ व १८ मे २०२२ रोजी हलका ते मध्यम स्वरूपाचा पाऊस व दिनांक १४ मे २०२२ रोजी मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट होण्याची अधिक शक्यता वर्तविण्यात आली आहे. • विस्तारित स्वरूपाच्या अंदाज प्रणालीनुसार विदर्भ उपविभागामध्ये दिनांक १८ ते २४ मे २०२२ दरम्यान सरासरी पेक्षा जास्त पाऊस आणि कमाल तापमान सरासरी पेक्षा कमी व किमान तापमान सरासरी एवढे राहण्याची शक्यता वर्तविण्यात आली आहे.

कृषि सल्ला:

• नागपूर जिल्ह्यासाठीचा मध्यम मुदतीचा अंदाज व विदर्भ उप विभागासाठीचा पावसाचा विस्तारित स्वरूपाचा अंदाज लक्षात घेता उन्हाळी सोयाबीन, धान व इतर परिपक्व अवस्थेतील पिकांची काढणी व मळणी ची कामे करावीत. • मळणी ची कामे शक्य नसल्यास काढणी केलेला शेतमाल प्लास्टिक शीटच्या सहाय्याने झाकून ठेवावा. • पावसाळ्यात शेतातील पाणी जागेवरच मुरविण्यासाठी तसेच अवघावासोबत मौल्यवान मातीचा थर वाहून जाऊ नये म्हणून जमिनीची मशागत (नांगरणी, वखरणी)करताना मुख्य उतारला आडवी किंवा समतल रेषा काढून (कंटूर) या रेषेहेला समांतर करावी. • रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पिके काढलेल्या शेताची त्वरित नांगरणी करावी, यामुळे जमीन तापण्यास मदत होऊन किडीचे कोष व घातक बुरशीचा नायनाट होण्यास मदत होईल व पेरणीसाठी जमिनीची मशागत चांगली होईल. माती परीक्षणासाठी मातीचे नमुने काढून ते अधिकृत किंवा शासकीय मृदा परीक्षण प्रयोगशाळेत योग्य शुल्कासह पाठवून माती परीक्षण अहवालानुसार पिक परतवे कृषी निविष्टा चे नियोजन करावे. • खरीप भाजीपाला पिकाची रोपे तयार करण्याकरिता गादी वाफ्यावर (रोपवाटिका) बियाणे पेटावे. मिरची, वांगी, टोमॅटो यांच्या बियाण्यास ट्रायकोडर्मा या बुरशीनाशकाची बीज प्रक्रिया करून योग्य अंतरावर ओळीत टाकावे.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• नागपूर जिल्ह्यासाठीचा मध्यम मुदतीचा अंदाज व विदर्भ उप विभागासाठीचा पावसाचा विस्तारित स्वरूपाचा अंदाज लक्षात घेता उन्हाळी सोयाबीन, धान व इतर परिपक्व अवस्थेतील पिकांची काढणी व मळणी ची कामे

करावीत.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
भुईमूग	• पावसाचा अंदाज लक्षात घेता परिपक्व झालेल्या भुईमुगपिकाची काढणी ची कामे स्थानिक स्वच्छ हवामान परिस्थिती नुसार करावी.
भात	• पावसाचा अंदाज लक्षात घेता परिपक्व झालेल्या धान पिकाची काढणी ची कामे स्थानिक स्वच्छ हवामान परिस्थिती नुसार करावी.
सोयाबीन	• शेतकरी बांधवांनी येणाऱ्या खरिप हंगामासाठी सोयाबीन बियाण्याची टंचाई बघता आपल्या जवळील बियाण्याची बाजारात धान्य म्हणून विक्री न करता ते बियाणे म्हणून वापरा. घरचे धान्य बियाणे म्हणून वापरावयाचे असल्यास बियाण्याची उगवण क्षमता तपासून घ्यावी.

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
मिरची	• वाढलेले तापमान व ढगाळ हवामान लक्षात घेता, मिरची पिकामध्ये फुलांची गळ कमी करण्यासाठी प्लॅनोफिक्स ५ मी.ली., प्रती ९ लिटर पाण्यात मिसळून मिरची लागवडीनंतर ५० व ७० दिवसांनी फवारणी करावी. • सद्यपरिस्थितीत मिरची पिकावरील रसशोषक किडीच्या नियंत्रणाकरिता, ५ टक्के निंबोळी अर्क किंवा ईमिडाक्लोप्रिड १७.८ टक्के प्रवाही ५ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • मिरची पिकामध्ये फुलकिडे, फळे पोखरणारी अळी व तंबाखूची पाने खाणारी अळीने आर्थिक नुकसान पातळी असल्यास सायन्ट्रानिलिप्रोल १०.२६ ओडी १२.० मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी.
टोमॅटो	• टमाटे पिकामध्ये नागअळी, मावा, फुलकिडे, पंढरी माशी व फळे पोखरणान्या अळीने आर्थिक नुकसान पातळी गाठली असल्यास व्यवस्थापनासाठी सायन्ट्रानिलिप्रोल १०.२६ ओडी १८.० मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी.
टोमॅटो	• मागील आठवड्यातील ढगाळ हवामानामुळे टोमॅटो पिकावर उशिरा येणाऱ्या करपा रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (३.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मॅन्कोझेब (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा बोर्डो मिश्रण (१ %) किंवा कॉपर हायड्रॉक्साईड (२.० ग्रॅम/लि.) किंवा फोसेटील एएल (ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा डायमिथोमोर्फ (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा पुर्वमिश्रित बुरशीनाशक पायराक्लोस्ट्रोबिन + मेटेराम (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेफेनोक्झाम + कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेटालीक्सील ८ % + मॅन्कोझेब ६४ % (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) या प्रमाणात फवारणी करावी.
संत्रा	• फळबागेस जमिनीच्या प्रकारानुसार ७ ते १० दिवसांच्या अंतराने दुहेरी आळे पद्धतीने किंवा चौकोनी आळे पद्धतीने पाणी द्यावे. • ठिबक सिंचन संच उपलब्ध असल्यास १ ते ४ वर्ष वयाच्या झाडाला १७ ते ७४ लिटर पाणी, ५ ते ७ वर्ष वयाच्या झाडाला १०२ ते १६६ लिटर पाणी व ८ वर्षावरील झाडांना १८७ ते २३५ लिटर प्रती झाड प्रती दिवस पाणी द्यावे. • तापमानातील वाढ लक्षात घेता शेतातील गवत, तणस, गव्हांडा, कुटार असल्यास झाडाभोवती ५ ते १० सेमी. थर देऊन आच्छादन द्यावे, यामुळे बाष्पीभवन कमी होण्यास मदत होते व जमिनीत ओलावा टिकून राहतो आणि आंबिया बहराची फळगळ कमी होण्यास मदत होते.
संत्रा	• फळ गळ व्यवस्थापनासाठी जिब्रेलिक आम्ल १.५ ग्राम आणि युरिया १ किलो १०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. यामुळे आंबिया बहार चांगला येण्यास मदत होते. (जिब्रेलिक आम्ल पाण्यात मिसळण्या पूर्वी १० मिली अल्कोहोल मध्ये मिसळावे). • तापमानातील वाढ लक्षात घेता २-४ डी १.५ ग्राम आणि पोटॅशियम नायट्रेट १ किलो १०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • फळ बागांमध्ये प्रौढ अवस्थेतील रस शोषक किडीच्या व्यवस्थापनासाठी ३० पिवळे चिकट सापळे (३० x ४० सेंमी आकाराचे व आठवड्याच्या अंतराने स्टीकर म्हणून एरंडी तेलाचा वापर करावा) प्रती एकर १.५ ते २ मीटर जमिनीपासून उंचीवर लावावे.
संत्रा	• डिक्या प्रभावित भागाच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी आतील भागास इजा होणार नाही याची काळजी घेऊन डिक बाहेर पडतो भाग धारधार चाकूने किंवा पटाशीने खरडून त्या भागावर मेफेनोक्झाम* एमझेड ६८ (५० ग्राम) किंवा फोसेटील एएल (५० ग्राम) १ लिटर पाण्यात मिसळून पेस्ट तयार करून प्रादुर्भाव ग्रस्त भागावर लावावी. ३० दिवसांच्या अंतराने पुन्हा हि पेस्ट लावावी.

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
संत्रा	<ul style="list-style-type: none"> बाग ६ वर्ष पेक्षा जास्त वयाची असल्यास १५० ते २४० लिटर पाणी प्रती झाड प्रती दिवस देणे आवश्यक आहे. अतिरिक्त बाष्पीभवन रोखण्यासाठी भाताच्या पेंढ्या (तनस) किंवा स्थानिक पातळीवर उपलब्ध सेंद्रिय किंवा अजैविक (Blackpolythene) साहित्यासह मातीचे आच्छादन करावे. आच्छादनामुळे मुळे जमिनीतील ओलावा दीर्घ काळ टिकून राहण्यास मदत होते. बास्पोत्सर्जन कमी करण्यासाठी २ % काओलीन ची फवारणी करावी. लहान फळांचा जीवाणूजन्य करण्याचा प्रादुर्भाव नियंत्रित करण्यासाठी कॉपर ऑक्सिक्लोराईड २५ ग्राम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
कागदी लिंबू	<ul style="list-style-type: none"> लिंबाच्या १ ते ४ वर्ष वयाच्या झाडास ११ ते ३५ लिटर पाणी प्रती दिवस प्रती झाड द्यावे, ५ ते ७ वर्ष वयाच्या झाडास ४२ ते ६१ लिटर पाणी प्रती दिवस प्रती झाड द्यावे, ८ ते १० वर्ष वयाच्या झाडास ७३ ते १०८ लिटर पाणी प्रती दिवस प्रती झाड द्यावे.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	<ul style="list-style-type: none"> जनावरांना पिण्यासाठी स्वच्छ व थंड पाण्याची व्यवस्था करावी व सावलीमध्ये निवाऱ्याची व्यवस्था करावी. बैल व इतर जनावरांकडून सकाळी ११ ते दुपारी ०४ वाजेदरम्यान काम करणे टाळावे. गोठ्यातील तापमान गोठ्याचे शेड ला पांढरा रंग द्यावा. शक्य असल्यास शेड मध्ये पाण्याचा फवारा व फोगर्स चा लावावे. जास्त उष्णतेच्या काळात जनावरांच्या अंगावर पाणी फवारावे. जनावरांच्या आहारात हिरवा चारा, प्रथिने, खनिज मिश्रण व मिठाचा समावेश करावा. चरण्यासाठी सकाळी किंवा संध्याकळी सोडावे.
बकरा किंवा बकरी	<ul style="list-style-type: none"> शेव्यांना पायखुरी/तोंडखुरी, घटसर्प आणि आंत्रविषार टाळण्याकरिता पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने लसीकरण करावे. जनावरांना स्वच्छ आणि थंड पाण्याची सोय करावी. जनावरांचे उष्णतेपासून व विजांपासून संरक्षण करण्यासाठी जनावरांना शेड किंवा गोठ्यात ठेवावे.

कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला:

कुकुटपालन विषयक	कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला
चिकन	<ul style="list-style-type: none"> कोंबड्यांच्या शेड ला कापडी पडदे लावावे तसेच हवा खेळती राहिल याची दक्षता घ्यावी.

इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला:

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	<ul style="list-style-type: none"> हवामान आधारित कृषी सल्ला पत्रिकेमध्ये नमूद तारखांची वैधता हि नमूद तारखेच्या मागील दिवसाच्या सकाळी ०८:३० वाजेपासून नमूद तारखेच्या सकाळी ०८:३० वाजेपर्यंत असेल, याची नोंद घ्यावी. *संशोधनावर आधारित शिफारस. दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक रसायने किंवा संजीवके एकत्र मिसळू नये.
सामान्य सल्ला	<ul style="list-style-type: none"> शेतकरी बांधवांनी मेघगर्जना आणि आकाशातविजाचमकत असतांना घ्यावयाची काळजी: जर तुम्ही शेतात काम करीत असाल तर शेताजवळील ताबडतोब आश्रय घ्यावा. शेतातील सुरक्षित ठिकाणाचा आसरा घेतल्यानंतर पायाखाली कोरडे लाकूड, प्लास्टिक, गोणपाट, कोरडा पालापाचोळा ठेवावा. तुमचे दोन्ही पाय एकत्र करून गुडघ्यावर दोन्ही हात ठेवून तळपायावर बसावे. तुमच्या पायाव्यतिरिक्त शरीराचा अन्य कुठलाही भाग जमिनीला स्पर्श होणार नाही याची काळजी घ्यावी. जमिनिमध्ये ओलावा असलेल्या ठिकाणी किंवा पाण्याच्या स्तोतामध्ये जसे कि, तलावात काम करणाऱ्या व्यक्तींनी ताबडतोब सुरक्षित आणि कोरड्या ठिकाणी जावे. जवळपास उंच झाडे असतील तर त्या झाडाच्या उंचीपेक्षा दुप्पट उंचीच्या अंतरावर आश्रय घ्यावा.

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	शेतकरी बांधवांनी मेघगर्जना आणि आकाशातविजाचमकत असतांना घ्यावयाची काळजी: विजांच्या बचावापासून पक्के घर हे सर्वात सुरक्षित ठिकाण आहे. शेतकऱ्यांनी आपले घर तसेच जनावरांचा गोठ्याच्या आजूबाजूला शक्यतो कमी उंचीची झाडे लावावीत. ओलावा असलेले, दलदलीचे ठिकाण तथा पाण्याचे स्तोत्र (विहीर, तलाव, नदी, शेत तालाव ई.) पासून शक्यतो दूर राहावे. चारचाकी वाहनातून प्रवास करीत असल्यास वाहनातच थांबावे. शेतकरी बांधवांनी त्यांच्याजवळ धातूचे कुठलेही उपकरण नसावे याची दक्षता घ्यावी. शेतामध्ये काम करतांना एकाच वेळी जास्त व्यक्तींनी एकत्र काम करू नये. दोन व्यक्तीमध्ये किमान १५-२० फूट अंतर राहिल याची काळजी घ्यावी. धातूची दांडी असलेल्या छत्रीचा वापर करू नका. शेतकऱ्यांनी विजेवर चालणारी तसेच धातू पासून बनलेल्या इतर कृषी अवजारांपासून दूर रहा.